

Про надання юридичної сили електронним документам

Назаренко Я., студент II курсу Сумської філії ХНУВС

Науковий керівник – Чередниченко В. Б., старший викладач Сумської філії ХНУВС

В останній час органи влади, управління, бізнесові партнери все ширше застосовують електронні документи, які значно скорочують час та витрати, пов'язані з управлінською діяльністю, проведенням ділових переговорів, пересиланням договорів, платіжних документів, тощо. Впровадження електронного документообігу всередині підприємств дозволяє значно прискорити процес підготовки та візування документу кількома особами, скоротити час руху документів між підрозділами, удосконалити і здешевити процедури обліку і зберігання документації, об'єм архіву, тощо. Можливо також використовувати електронні документи для подачі звітності в контролюючі органи, для обміну даними з міністерствами, податковими органами, тощо. Але для повноцінного використання документів, одержаних у електронній формі, вони повинні мати однакову юридичну силу з паперовими примірниками, які мають підпис і «мокру» печатку. Тому у нормативних актах ООН запропоновано рекомендації щодо процедур засвідчення електронних документів, після чого вони набувають юридичну силу паперових документів. Спираючись на ці рекомендації, Україна прийняла ряд законів та інших нормативних актів [1], [2].

Електронний документообіг – це сукупність процесів створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення документів у електронній формі. Ці процедури виконуються із застосуванням перевірки цілісності змісту та з підтвердженням факту одержання таких документів.

Розвиток електронного документообігу багато в чому визначається прогресом у галузі інформаційної безпеки, під якою розуміється охорона та захист від різного роду втручань у зміст файлів. Усі ці порушення умовно можна поділити на кілька категорій:

- несанкціоноване втручання у роботу комп'ютерів або у зміст сайту;
- перекручування, знищення або інше пошкодження даних;
- відмова від вже виконаних дій або від надісланих документів;
- несанкціонований доступ до інформації (несанкціоноване копіювання, відновлення, передача або інше застосування даних, проведення несанкціонованих трансакцій [3,112].

Тому органи влади, управління, підприємства, бізнесові партнери, наукові організації з метою взаємного визнання юридичної сили електронних документів зобов'язані впроваджувати передбачені законодавством надійні засоби електронного цифрового підпису. Вимоги до інформації з точки зору права виглядають таким чином:

- інформація має силу в тому випадку, якщо вона доступна при кожному звертанні до неї;
- інформація має силу в тому випадку, якщо її ідентичність може бути перевірена передбаченими для цього методами;
- інформація повинна вказувати на своє походження, а її юридична повноважність і цілісність можуть бути перевірені та підтверджені.

Інформація, яка відповідає перерахованим вище вимогам, може бути використана в діяльності судів і має чинність документа, скріпленого підписом і печаткою [3,145].

Електронним документом (ЕД) називається інформація, яка зафіксована у вигляді електронних даних та включає обов'язкові реквізити, серед яких основним є електронний підпис. Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з електронним цифровим підписом автора. У разі надсилання електронного документа кільком адресатам або його зберігання на кількох електронних носіях інформації кожний з електронних примірників вважається оригіналом електронного документа [1].

Закон України “Про електронні документи та електронний документообіг” встановлює, що обов'язковим реквізитом електронного документа є електронний підпис, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа іншими суб'єктами електронного документообігу. Накладанням електронного підпису завершується створення електронного документа [1].

Електронний цифровий підпис (ЕЦП) – це вид електронного підпису, отриманий за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача [2]. Будучи аналогом фізичного (власноручного) підпису, електронний цифровий підпис має дві основні властивості: а) він відтворюється тільки однією особою, а його дійсність може бути перевірена багатьма; б) він нерозривно пов'язаний з конкретним документом, тобто жорстко поєднує в одне ціле зміст документа і секретний ключ, що підписує й унеможливорює зміну змісту документа без порушення його дійсності.

Електронний цифровий підпис за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису та печатки при виконанні наступних умов:

- ЕЦП підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису;
- під час перевірки дійсності ЕЦП використовувався посилений сертифікат ключа, чинний на момент накладення ЕЦП;
- особистий ключ підписувача відповідає відкритому ключу, зазначеному у сертифікаті» [3].

Загалом електронний підпис з точки зору безпеки є більш надійним за власноручний. Це пояснюється тим, що власноручний підпис забезпечує тільки ідентифікацію документа, тобто підтвердження його відношення до особи, що поставила підпис, але не гарантує його цілісність та незмінність.

Нормативна база України передбачає застосування в електронному підписі криптографічної технології пари ключів - відкритого та закритого. Закон України “Про електронний цифровий підпис” надав можливість фізичним і юридичним особам застосовувати цифровий підпис для підтвердження документів, поданих в електронній формі. Електронний цифровий підпис слугує підтвердженням достовірності переданої документації, а також свідченням того, що вона складена підписана уповноваженою особою [2]. Законодавством передбачені правила подання судових доказів у електронній формі з цифровим електронним підписом.

Суб'єктами правових відносин у сфері послуг електронного цифрового підпису є: підписувач; користувач; центр сертифікації ключів; центральний засвідчувальний орган; контролюючий орган.

Центр сертифікації ключів формує взаємопов'язану пару відкритого та закритого ключів, створює сертифікати кінцевих користувачів і засвідчує їх автентичність своїм цифровим підписом, веде бази виданих та відкликаних прострочених або скомпрометованих сертифікатів.

Центральний засвідчувальний орган веде акредитацію центрів сертифікації ключів; формує і видає посилені сертифікати ключів; блокує, скасовує та поновлює посилені сертифікати ключів; веде електронні реєстри чинних, блокованих та скасованих посилені сертифікатів ключів засвідчувальних центрів та центрів сертифікації ключів; забезпечує цілодобовий доступ користувачів до посилені сертифікатів ключів та електронних реєстрів через загальнодоступні телекомунікаційні канали, тощо.

Контролюючий орган – це центральний орган виконавчої влади у сфері криптографічного захисту інформації, уповноважений перевіряти дотримання вимог Закону “Про електронний цифровий підпис” центральним засвідчувальним органом та центрами сертифікації ключів. Контролюючим органом в Україні визначена Адміністрація Держспецзв'язку.

Як висновок можна констатувати, що в Україні прийняті необхідні нормативно – правові акти, які враховують рекомендації ООН щодо надання юридичної сили документам, існуючим в електронній формі. Також створені та функціонують органи, які втілюють у життя електронний документообіг. Спираючись на це, в Україні все ширше використовуються електронні документи у таких сферах суспільного життя: діяльність уряду та державних служб (e-Government), оцифрування юридичної системи (e-Justice), охорона

здоров'я (e-Health), освітня і наукова системи (e-Learning і e-Science), комерція (e-Commerce), бізнес (e-Business), безпека (e-Security), екологія (e-Ecology).

Література.

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV // ВВР, 2003, № 36, ст. 275;

2. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852-IV // ВВР, 2003, № 36, ст. 276.

3. Желіховський В. М. Правові засади електронної комерції в Україні [Текст] : дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Желіховський Вячеслав Михайлович ; Київський національний ун-т внутрішніх справ. - К., 2007. - 218 арк. Режим доступу - http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.